

פניני מקראיצי הישר

פניני חכמה ועוסק מתורת רבותינו הקדושים:
האור החיים, הבעל שם טוב, הורע שמשון, הפלא יועץ, הליקוטי מוהרן, והאבי עזר,
שהבטיחו שיהיו 'מליצי יושר' בשמים בעד מי שילמד בדברי תורתם!

העלון מוקדש: לעילוי נשמת: אברהם שלום בן ברוך בנדעט ז"ל, ומאשה רבקה בת טובה ע"ה

"בפירושי שום תשים בינותיך, במראה מקום תן עינים, ויאירו דברי באור החיים, ואז תושע מאלהי השמים, ברוב עושר ושנות חיים, ברכות יחולו על ראשך, כאשר תאזה גם נפשך" (מתוך שיר שכתב רביה"ק בסוף ספרו אור החיים, ונשמט בדפוסים האחרונים. הובא בתולדות רבינו חיים בן עטר, להר"ר מרגליות עמ' 39).

"וראה כתוב [בספר שם הגדולים], דבצרות פולין נגלה [מהר"ם אלשיך] לחכם אחד בהקיץ להצילו מתוך ההפכה על שהיה לומד תדיר דרשותיו, יעויין שם, ומעין כיוצא בזה נגלה אלי בחלום על ספר אור החיים להרב הקדוש מורינו הרב חיים בן עטר זיע"א" (לשון מהר"ה פלאגי ז"ל בכף החיים סימן לא [בנד"מ לב] סעיף נה).

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א אמר: "שכמו שבדורות הראשונים היה הזוהר הקדוש מסוגל לטהרת הנשמה, כן בזמן הזה מסוגל לימוד האור החיים הקדוש על התורה - לטהר את הנשמה" (דברי דוד השלם הנד"מ אות כד).

האור החיים
רבינו חיים
בר משה
בן עטר
זצוק"ל
נלב"ע טו תמו תקג

דרגות רבות בהשראת אור השכינה

"אֲנֹכִי אֵרֶד עִמָּךְ בְּמִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה" וּגו' (בראשית מו, ד).

כתב רבינו האור החיים הקדוש זצ"ל (בראשית מו, ד), וזה לשונו: "אנכי ארד מצרימה וגו'. מהכתוב משמע כי ירדה עמו שכינה, וקשה לדבריהם ז"ל (שמו"ר פ' י"ב) שאמרו כי מצרים להיותה מלאה גלולים לא היתה שכינה שם, ולזה היה משה צריך לצאת חוץ לעיר להתפלל, דכתיב (שמות ט כט) 'כצאתי את העיר'.

ואולי שכוונת דברי ה' היא על דרך אומרו (תהלים צא, טו) 'עמו אנכי בצרה', שרמז לו כי כביכול יסבול עמו הצרה, והוא אומר 'אנכי ארד עמך מצרימה' פירוש לשון מיצר, וכמו שמצינו שנגלה למשה בסנה להראותו כי שוכן בסנה מקום קוצים לצד צער ישראל, ולעולם לא ירדה שכינה למצרים מקום המטונף.

אלא שראיתי שאמרו ז"ל בכמה מקומות כי שכינה עמהם במצרים, כאומרם (מגילה כט ע"ב) גלו למצרים שכינה עמהם, וכן אמרו (תנחומא ויחי) 'וישתחו ישראל על ראש המטה' - לשכינה שהיתה וגו', ואמרו עוד (ב"ר פ' צ"ד) כי השכינה השלימה מנין שבעים נפש שירדו למצרים כי בפרטן אינם אלא ס"ט, הרי כי שכינה ירדה למצרים.

אכן אשכילך כי הדרגות אור השכינה רבים המה, הלא תמצא שעשרה שיושבים ועוסקים בתורה, שנו רבותינו (פ"ג דאבות מ"ו) כי שכינה שרויה ביניהם, ואפילו שנים ואחד אמרו ז"ל כי מצויה שכינה. ומצינו שלא ירדה שכינה ביניהם של ישראל אלא אחר שעשו המשכן ואחר כמה הכנות האמורים, ובירידתה ראו מעשה ה' 'וכבוד ה' מלא [את] המשכן' (שמות מ, לה), מה שאין הרגש כן ולא כיוצא בו בשעה שעוסקים בתורה אפילו אלף. אלא ודאי יש הדרגות אין מספר להם להשראת שכינה, בסוד 'כי גבוה מעל גבוה שומר' (קהלת ה, ז), ויתרבה האור בהשראתו כפי בחינת הסובב (היינו הגורם) השראת השכינה.

וצא ולמד השראת השכינה בהר סיני, ולמטה ממנה השראתו בבית המקודש, ולמטה ממנו השראת שכינה על הנביא, ובית הכנסת ובית המדרש, ובין עשרה שעוסקים בתורה, ולמטה בהדרגות המנין.

ובזה נתישבו דבריהם ז"ל, כי לא ירדה שכינה שהיא בחינת אור הגבוה ביותר שהוא המנבא, ולזה אמר משה 'כצאתי את העיר', אבל בחינת אור המצוי אצל לומדי תורה וכיוצא - ירד עם יעקב אבינו ושם היה עד יום צאת ישראל ממצרים.

והגם שבאורו יתברך לא יוצדק לעשות הפרש, זה אמת כי באלהותו יתברך הוא אור שוה, אבל באור המבדיק ממנו הוא שיתייחס אליו בחינות הדרגות. וזה גם כן ימצא בבחינות הנשמות שהם אור מאור כסא כבודו יתברך, יש ביניהם הפרשות מופלאות, והבן. ובזה מצינו גם כן נחת רוח במה שאמר הכתוב 'ואנכי אעלך' שכפל לומר פעם שניה 'ואנכי' ולא הספיק במה שכתב בתחלה 'אנכי' ארד וגו', שנתכוון לומר על הבחינה העליונה אעלך וגו', והוא סוד אומרו (שמות כ, ב) 'אנכי ה' אלהיך' - והיא בחי' שכינה העליונה, שנת היובל שנת המ"ט, והוא סוד מ"ט פעמים שנזכרה יציאת מצרים בתורה". עכ"ל.

הבעל שם טוב
רבינו ישראל
ב"ר אליעזר ושרה
זצוקל
נלבעו סיון תקב

"ושאלתי את פי משיח אימת אתי מר, והשיב לי: בזאת תדע, בעת שיתפרסם למוךך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה מה שלמדתי אותך והשגת, ויכלו גם המה לעשות יחודים ועלויות כמוך, ואז יכלו כל הקליפות ויהיה עת רצון וישועה" (איגרת 'עליית נשמה' מהבעש"ט, נדפסה בסוף ספר 'בן פורת יוסף' לתלמידו המובהק בעל התולדות יעקב יוסף).
"על כן כל מה שנתגלה ספר שעל פי דרך הבעל שם טוב, הוא קירוב לגאולה" (דברי שלום - להרה"ק מקאדינוב, בהקדמה ד"ב ע"א).
"ושמעתיו כרוז יוצא מן השמים: אשר מי שיאמין בישראל בן שרה שכל עבודתו היה בעד ישראל בכלל ובפרט, וידבר ממנו בתחילת שבוע - יהיה לו שבוע טוב, בתחילת חודש - יהיה לו חודש טוב, בתחילת שנה - תהיה לו שנה טובה, ומזה נעשיתי מלא שמחה, שאף שכסבר אהיה בעולם האמת יוושעו בני ישראל על ידי" (ישועות ישראל מעשה יב).

קץ שם לחושף

"אֲנֹכִי אֶרְדֵּי עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה" וְגו' (בראשית מו, ד).

כתב בספר **דגל מחנה אפרים** (פרשת מקץ ד"ה ויאמר יוסף), וזה לשונו: "ויאמר יוסף ירא פרעה איש נבון וחכם (בראשית מא, לג), היינו שיראה לקשר עצמו בחכמה ובונה - שהוא יראה ואהבה, היינו ללמוד התורה בדחילו ורחימו, וחמש את ארץ 'מצרים' גימטריא ש"פ, והיינו 'חמש' - שיכניס החמשה אורות היינו החמשה אלפי' למצרים שהוא מספר ש"פ, ויהיה שפה גימטריא שכינה, והיינו שיקשור עצמו בשכינה, וכמו ששמעתי מן אדוני אבי זקני [הבעל שם טוב] זללה"ה על פסוק (בראשית מו, ד) 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה', כי 'אנכי' - שהוא השכינה הוא 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה', וכדאיתא בזה"ק משל אחד יורד לבור צריך ליקח לעצמו סולם כדי שיוכל לחזור ולעלות, וזהו 'אנכי' - שהוא השכינה 'ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך', היינו על ידי השכינה **תוכל לעלות גם עלה**, היינו שיהיה עלייתך טפל נגד מה שתעלה כמה וכמה נשמות העשוקים, וזהו 'חמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע', היינו כשתרצה להמשיך שפע ושבע - תכניס ה' אלפי' למצרים, שיהיה שם השכינה כביכול, ויקשר עצמו בה, וזהו 'לקמצים', היינו שיעורר וידבק עצמו בשתי בחינות הנ"ל שהם חסד וגבורה, וזהו שני קמצים, כי קמץ הוא חסד, וקמץ מורה גם כן על גבורה מלשון 'קמץ הכהן' (ויקרא ה, יב), כי גבורה גדולה ומלאכה גדולה היה זה כמאמרם ז"ל (יומא מז ע"ב), ובזה יהיה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והבן". עכ"ל.

"וַיֵּאסֶר יוֹסֵף מִרְפָּכֹתָיו וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁתָּה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צַוְאָרָיו עוֹד" (בראשית מו, כט).

וברש"י שם: "אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע". עכ"ל.

כתב **בצוואת הריב"ש** זלה"ה (סימן יט), וזה לשונו: "לכל הפחות לדקדק בקריאת שמע הנאמר פעמיים בכל יום לאומרה בלי מחשבה זרה ח"ו, והוא דבר גדול לאין ערוך, וסימנך כל הקורא קריאת שמע מזיקין בדילין וכו', מזיקים - היינו מזיקים שבעולם הן בגופם הן בנפשם. הגם שאי אפשר להתפלל בלי מחשבה זרה, ירגיל עצמו בלי מחשבה זרה בתחילה". עכ"ל.

"אוהבי וריעי ותלמידי, כאשר אני מחלה פניהם, בעשר לשונות של תפלה, לברור המנה היפה אשר ייטב בעיניהם בחידושים הללו, ובפרט אחרי מותי כי לימודם יהיה לי להשיב נפש ולעידון רוח ולזכות נשמת, וצדקה תהיה להם וצדקתם תעמוד לעד, לאכול בעולם הזה ולשבוע בעולם הבא, ובעל הגמול ישלם בזכות זה שכר טוב לגומלי חסד של אמת, במונת תלתא בני חיי ומזוני טבי דבזכותא תלו" (מתוך הקדמת רביה"ק זצ"ל לספרו זרע שמשון).
"במטותא בעינא מינייכו, זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד של אמת, וכי מרובה מדת תשלומי חן וחסד ושלמה רבא מן שמיא, ועיניכם תראינה בנים ובני בנים כשתילי זיתים שביב לשלחנכם חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם, עד יתקיים בכם 'המה יראו כבוד ה' הדר אלהינו', ונשא נס לגוים ואסף נדחי זרע ישראל, במהרה בימינו אמן" (שם).

הזרע שמשון
רבינו שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל
נחמני זצוקל
נלבעו אלול תקלט

"וַיֵּסֶע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶז שֶׁבַע וַיִּזְבְּחוּ וַיִּזְבְּחוּ לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַעֲזֹק" (בראשית מו, א).

כתב רביה"ק **הזרע שמשון זצ"ל** (פרשת יגש אות ט), וזה לשונו: "פסוק 'ויזבח זבחים לאלהי אביו יעזק', פירש רש"י: מאכן שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו. עכ"ל.

מקשים העולם, מה קושיא הרגיש רש"י בפסוק זה, דדילמא עשה זבחים לאלהי אביו יצחק מפני שהיה אביו, ולא מפני הכבוד.

ונראה לומר, דשפיר הוכיח רש"י דחייב אדם וכו', משום דקשיא ליה דהכא אדרבא יעקב לא היה לו לזבוח אלא דווקא לאלהי אברהם, שהרי עתה היה הולך למצרים להתחיל השיעבוד שגזר הקב"ה עם אברהם 'דדוע תדע' וכו' (בראשית טו, יג), ויעקב קודם שילך למצרים עשה זבחים כדי להתפלל להקב"ה שיוציאם משם, כמו שאמרו ז"ל (עי' זוהר בשלח, ד"ג ע"א) 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה', וכמו שהבטיח לאברהם 'וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו' וכו', והקרנן הזה היה לו לומר לאלהי אביו אברהם, כדי שיקיים הקב"ה מה שהבטיח לו, ולמה עשה הקרבן לאלהי אביו יצחק.

אלא וודאי מוכרחים אנו לומר, שעשה כן בשביל שחייב אדם בכבוד אביו וכו', ועשה לו כבוד זה להתפלל להקב"ה שיפדם מן הגלות בזכות יצחק, הואיל שממנו התחיל הגלות, כדכתיב 'כי גר יהיה זרעך', ומיום לידתו נשלמו ארבע מאות שנה (תנחומא שמות ד).

ועוד יש לומר, שידוע שטעם גלות מצרים היה ללקט כל הניצוצות שנפלו שם, וזה שכתוב (בראשית מז, יד) 'ילקט יוסף את כל הכסף' וכו', כמו שכתבו חכמי האמת (ליקוטי תורה פ"י כי תצא), וזהו בסוד של 'וינצלו את מצרים' (שמות יב, לו), עשאוה כמצולה שאין בה דגים (ברכות ט).

ומשום הכי הזהירו שלא לשוב עוד במצרים, לפי שלא נשאר בה שום דבר טוב. וזהו הסוד של 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' (בראשית טו, יד), כמו שהארכנו לעיל במקומו (פרשת לך לך אות כ). ואף במסכת פסחים פ"ז (ע"ב) אמרינן, לא הגלה וכו' אלא כדי שיתווספו וכו', כלום אדם זורע סאה וכו'.

והנה עיקר ההכנה לניצוצות שיתמשכו מן הקליפות עשה אותם אברהם, כדכתיב (בראשית יב, ה) 'את הנפש אשר עשו בחרן', שאז הוכנו כל הנשמות העתידות להתגייר, וזה סוד הפסוק (שם א) 'ונברכו בך' האמור באברהם, מלשון הברכת האילן, שכל הגרים מינן הוו ונדחו. ועיין באורך בעשרה מאמרות מאמר אמ כל חי סימן ז' ו' ח'. ולכן אברהם גייר גיורים, יצחק אף הוא גייר גיורים, כדאיתא במדרש (ב"ר פ"ד, ט) 'בארץ מגורי אביו' - מגיורי אביו.

ומעתה יעקב שהיה יודע שהליכתו למצרים היתה כדי לאסוף הנדחים, זבח זבחים להקב"ה כדי שיתן כח וסיוע לבניו ללקט הכל, ומן הראוי היה שיאמר 'לאלהי אברהם', שהוא דווקא תיקן והכין עזר וסיוע ליציאת הנדחים בכללותם אף לאותם העתידים להתגייר, אלא לפי שגם יצחק גייר גיורים, תלה הזבחים ביצחק, לפי שחייב אדם בכבוד אביו יותר וכו'. עכ"ל.

הליקוטי מוהר"ן
רבינו נחמן
בר שמוחה ופיוגא
וצוקל
נלבע יח תשרי תקעא

"שמעתי בשמו שאמר, שכל אחד מאנשיו בוודאי יזכה בסוף לבוא בזה העולם למה שצריך. ואמר, שאין הקב"ה עושה לי זאת חס ושלום בשום פעם ליקח ממני איזה איש מאנשי באמצע, כלומר רק כל אחד יאריך ימים ושנים עד אשר יזכה לבוא לענינו ולמדורגתו הקדושה, שהוא צריך לבוא בזה העולם, אשר בשביל זה נברא" (חיי מוהר"ן סימן שב).
"שמעתי בשמו שאמר: הפחות שבאנשי, אני מוליך אותו בדרך של צדיק גדול מאד" (חיי מוהר"ן סימן שיד).
"אמר בפירוש שהלימוד בחיבוריו הקדושים - הוא אתחלתא דגאולה" (חיי מוהר"ן סימן שמו). "ואמר שיכולין להיות נעשה בעל תשובה גמור על ידי לימוד הספר שלו" (שם סימן שמוט). "ואמר שצריכין להשתדל מאד לקנות ספריו, כי אפילו כשעומדין בתיבה ומגדל - הם טובה גדולה, כי ספריו הם שמירה גדולה בבית לשמור גם העשירות וממון האדם מכל ההזקות" (שם סימן שנה).
מוהר"ן ז"ל אמר: "אמירת ספרי אדמו"ר ז"ל, שהם הליקוטי מוהר"ן, וספר המדות, וה'ספורי מעשיות, וה'שיחות' שלו - ה'אמירה' לבד - מסוגלת להנשמה כמו אמירת ספרי הזוהר והתיקונים" (כוכבי אור, אנשי מוהר"ן דיבורים ממוהר"ן ז"ל אות כו).

תכלית הירידה - היא העליה

"אֲנֹכִי אֶרְדַּ עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַם עִלָּה" וגו' (בראשית מו, ד).

כתב רביה"ק זצ"ל בליקוטי מוהר"ן (קמא תורה כב אות יא), וזה לשונו: "צריך להיות ירידה קדם העליה, כי הירידה היא תכלית העליה, כמו שאמר רבותינו ז"ל (ע"ז ד): לא היה דוד ראוי לאותו מעשה וכו', לא היה ישראל ראויים לאותו מעשה, אלא שנתן השם יתברך להם מכשול לטובת העולם, כמו שאמר רבותינו ז"ל שם, להורות תשובה וכו', כי לעלות מדרגא לדרגא צריך ירידה תחלה, שהיא המקשול.

וזה (ת"מ"ה ג, ט): ביום ההוא יבקש עון ישראל ואיננו, כי לעתיד יהיה כלו תשובה, ועל ידי התשובה זדונות נעשין זכיות, ויהיה נעשה מעברות ישראל תורה, ועל כן יבקשו אז העונות, כי יבקשו ויחפשו אז אחר עונות ישראל, איך לוקחין עוד איזה עון כדי לעשות ממנו תורה. וזהו: 'ואיננו', כי יהיו כל העונות נכללין באין, הינו באין סוף, ששם העונות נהפכין לזכיות על ידי התשובה, שזהו בחינות 'ירידה תכלית העליה הנ"ל. וזה (הושע יד, ב): 'שובה ישראל וכו' כי כשלת בעונך', הינו על ידי התשובה יהיה נעשה מהעברות בחינת מקשלה, שהוא התורה, כנ"ל וכו'. עכ"ל.

עוד כתב רביה"ק זצ"ל בליקוטי מוהר"ן (תניינא תורה יב), וזה לשונו: "ועל כן כשאדם נופל חס ושלום לבחינת מקומות אלו, דהינו לבחינת מקומות המטנפים, ונופל לספקות והרהורים ובלבולים גדולים, ואז מתחיל להסתפל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש "איה מקום כבודו", מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, מאחר שנפל למקומות כאלו, רחמנא לצלן, וזה זה עקר תקונו ועליתו, בבחינת 'ירידה תכלית העליה', המובא בספרים. כי "איה מקום כבודו" - זה בחינת הכבוד עליון של המאמר העליון, דהינו המאמר סתום בראשית כנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו. נמצא כשמבקש ומחפש איה מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת איה, שמגדל הסתרתו והעלמו הוא מחיה מקומות הללו, ועכשו, על ידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש איה מקום כבודו. וכזה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומחיה את נפילתו, ועולה בתכלית העליה וכו', כי זה עקר התשובה, כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער איה מקום כבודו, וזהו בעצמו תשובתו ותקונו" וכו'. ועיין שם עוד באריכות דבריו הנפלאים.

"וגם אל כל יודעי ספר אשר דור ודור אבקש זאת מאיתם, יעשו עמי חסד של אמת וישתדלו לקרוא דברי בפה מלא וכו', ואם אזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ממי שאקבל ממנו טובה - אשתדל לשלם לו במיטבא ולבקש רחמים עליו, בני ועמי שמעוני והחיוני ותחי נפשכם" (לשון רביה"ק זצ"ל בספרו 'אורות אילים' שקלים פ"ב ה"ה).

"וכן אני עני ואביון אפול תחייתי בעשר חילות ואומר: רעי חנוני, וכל אשר כוחכם למעבד לי נייח נפשא עבדו, ואם אזכה לחזות בנועם ה', גם אני אשלם במיטבא" (לשון רביה"ק זצ"ל בספרו 'אורות אילים' זוה"ק ח"א דף ריו ע"ב).

"וגם אחלה פני כל יודעי דת, שיקראו בספרי וידרשו מילי ברבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אולי יתעשת האלוקים לי ויזכני שיעשו דברי פירות וכן נפשי תגיל בה'. ואם אזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, אשלם במיטבא לכל מאן דלימטי לי מיניה הגאה" (לשון רביה"ק זצ"ל בהקדמת ספרו 'פלא יועץ').

"גם אודיעכם רבותי, כי רוח גדול טמון בקריאה בספר הזה ובמילוי האמור בו, והוא: שאדוני אבי זצוק"ל זיע"א, אומר בהקדמתו לספר בלשון הקודש, ומפציר כי יקראו דבריו וידרשו, למען יתנו פרי ומלאום, כי בזה ישנו תועלת וזכות לעולם הבא, והוא נתן מילתו באומרו כי המוצא בדבריו תועלת, מחוייב יהיה הוא לשלם לו טובה, ולבטח תשלום הטובה הוא בכך שישא תפילה שיהיה חלקו טוב, "כל המתחייב ומבטיח - בעל חוב נעשה", ולבטח יהיה פועל חובו ואנמו בדברו, ואל יקל בעיניכם הדבר שיהיה לאדם מליץ טוב בעולם הזה ובאחריו. ויובן כי אלה העוסקים בהפצת הספרים ועושים השתדלויות אחרות למען יקראו הספרים, מחייבים הינם עוד יותר את אדוני אבי זצוק"ל זיע"א. על כן, מתבקש כל אחד לסייע לעשות רצונו של צדיק כאשר תשיג ידו" (לשון רב רביה"ק זצ"ל בהקדמתו לספר 'פלא יועץ').

הפלא יועץ
רבינו אליעזר
בר יצחק פאפו
וצוקל
נלבע יח תשרי תקפ"ח

החובה לשמור עצמו מן הסכנה

"וּלְקַוְוָתָם גַּם אֶת זֶה מַעֲלֵם פְּנֵי וְקָרְהוּ אֶסוֹן" וגו' (בראשית מב, ה).

וברש"י שם וז"ל: "וקרהו אסון - שהשטן מקטרג בשעת הסכנה". ע"כ.

כתב רביה"ק הפלא יועץ זצ"ל (ע"ר שמירה), וזה לשונו: כתיב 'ונשמרתם מאד לנפשתיכם' (דברים ד, טו), וכתיב 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד' (שם ט), הביטה וראה שבשום מצוה לא נאמר מאד כמו במצוה זו, שחייב אדם לשמור נפשו מסכנה ומחשש סכנה. והטעם הוא, כי יפה שעה אחת של תורה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא (פ"ד דאבות מ"ז). ואמר רבותינו ז"ל (שבת לב.) לעולם אל יכנס אדם במקום סכנה, שמא אין עושים לו נס, ואם עושים לו נס - מנכין לו מזכיותיו וכו'.

נמצא שמי שמכניס עצמו במקום סכנה וסומך על הנס, שתים רעות עשה לעצמו, א' שענוש יענש על עוברו על 'ונשמרתם', ועוד שמנכין לו מזכיותיו, והרי זה כמחליף מרגלית ואבן טובה על שווה פרוטה. הנה כי כן, ראוי לאדם לשמור נפשו מאד מכל חשש סכנה, ולא ילך בדרכים ולא יכנס בימים ונהרות אם לא על צד ההכרח גדול וכו'.

ואל יאמר אדם כדעת הישמעאלים הטפשים שאומרים "אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר" ואין נסתר מחמתו ואין מידו מציל כתיב, כי אך שקר נחלו, כי הוא ציווה "ונשמרתם" וכו'.

ומכלל השמירה שלא ישמור עצמו יותר מדאי, ולא יבטל עבודתו קונו באומרו שחל בדרך ארי בין הרחובות, וכן לא יבטל עבודת קונו לשמור עצמו בחמה מפני החמה ובצינה מפני הצינה וכו'. וצריך פלס ומאזני משפט לכלכל דבריו במשפט, ולא ירבה בשמירה במקום שאמרו לקצר, ולא יקצר במקום שאמרו להאריך. זה הכלל: כל נזק שהוא ראוי לבא דרך טבע, ושהוא ע"י אדם שהוא בחירי ברצון, לא יסמוך עצמו על הנס אפילו במקום מצוה, ולא יעשה דבר חוץ מן הטבע. אבל שאר חששות - לא יחוש כלל, רק יבטח בשם ה' וישען באלקיו שלא תאונה אליו רעה בהיותו שומר מצוה לשם שמים.

ואם יארע שיהא מוכרח במעשיו ליכנס במקום סכנה ולא יוכל מלט, יקדים תפלה לצרה לפני ה' שיעשה לו נס כרחמיו וחסדיו מאוצר מתנת חנם, ושאל ינוכה לו מזכיותיו" וכו'. עכ"ל. ועיין שם עוד באורך.

האבי עזרי
רבינו אלעזר מנחם
מן בר עזריאל שך
זצוקל
נלבע טו מרחשון תשס"ב

"וכן אני מבקש מכל אלו התלמידים היודעים שקיבלו תועלת ממני, הן בתורה והן ביראת ה' והן במידות, שיעשו חסד עמדי וילמדו בעד עליו נשמתו, אפילו משנה אחת או מחשבה אחת של מוסר, ויהיה זה שכרי, כי גם אני מסרתי את נפשי להצלחתכם בלימוד, ואם יהיה בידי לעשות ולהמליץ לטובתכם אעשה בלי נדר" (מצוואת רביה"ק זצ"ל).

הוכר יעקב
רבינו יעקב בר
אברהם ורחל לוי
זצוקל
נלבע יא אלול תשל

"בקי עצום בכל מכמני התורה והחכמה וכו', איש טמיר ונעלם וכו', וגם היה בקי מאד בכל החכמות וכו', וימליץ טוב בעבורם" (מתוך הסכמת השבט הלוי זצ"ל)
"וכל המסייעין והתומכים ינצלו מכל עקתין בישינן, ויצליחו בכל דרכיהם, ויזכו לראות בישועת כלל ישראל במהרה" (מתוך הסכמת האדמו"ר מויזניץ זצ"ל)

במילים "אני יוסף" - טענה על התוכחה:

"ויאמר יוסף אל אָזוּיו אָנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי זֶי וְלֹא יָכֹלוּ אָזוּיו לַעֲנֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהַלּוּ מִפְּנֵיו" (בראשית מג, יד).

אמרו חז"ל במדרש (ב"ר צג, י): "יוסף קטנן של שבטים היה, ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, הדא הוא דכתיב 'ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו', לכשיבא הקדוש ברוך הוא ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר (תהלים נ, כא) 'אוכיחך ואערכה לעיניך' על אחת כמה וכמה". עכ"ל.

ממה שאמרו חז"ל על כתוב זה: "אוי לנו מיום התוכחה", משמע כי מה שאמר להם "אני יוסף" - זוהי התוכחה שהוכיחם על אשר מנעוהו. אמנם לכאורה היה נראה כי בכדי להוכיחם על מכירתו היה לו ליוסף להוכיח את צדקתו ולברר כי לבו היה שלם עמהם וכי טעות היתה בידם שדנו בו דין רודף, וכן היה לו לנמק להם מפני מה הביא דיבתם וטען עליהם שאוכלים אבר מן החי ומזלזלין בבני השפחות וחשודים על עריות, ולא כן מצאנו, שהרי אמר להם "אני יוסף" ובזה לבד היתה תוכחה נוראה אשר לא היו יכולים לענות אותו כי נבהלו מפניו, ולא נזקקו לשום הסבר והתנצלות.

אכן במה שאמר להם "אני יוסף", אמר להם בזה לא רק שהוא אחיהם, אלא כי "אני יוסף" משבטי י-ה, אשר ברית כרותה לשבטים, והיינו כי אני קדוש וטהור - אשר שמי חקוק לזכרון לפני ה' על בגדי הכהן הגדול.

כאשר נתגלה לפניהם אל מי נתנכלו אליו להמיתו, את מי דנו דין רודף, את מי מכרו כעבד, כבר לא היה צריך להוכיח ולברר להם שטעו במה שהיתה בקרבם שנאה אליו, ובמה שסברו שמבקש למלוך ולמשול עליהם, כי מאליהם כבר הכירו בטעותם ונבהלו.

"אוי לנו מיום התוכחה"! גם לעתיד לבוא כשיבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד לפי מה שהוא, לא יהיה צריך לברר לו בהוכחות את החסרונות במעשיו, אלא פשוט יראו לו את מעשיו כמו שהם, ואז כבר מעצמו יכיר בטעותותיו הנוראות.

(טללי אורות פרשת ויגש בשם מרן הגרא"מ שך זצ"ל)

העלון מוקדש לעילוי נשמת רבותינו הקדושים

האור החיים - רבינו חיים ב"ר משה בן עטר זצוק"ל, נלב"ע ט"ו תמוז תק"ג
הבעל שם טוב - רבינו ישראל ב"ר אליעזר ושרה זצוק"ל, נלב"ע ו' סיון תק"ב
הזרע שמשון - רבינו שמשון חיים ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצוק"ל, נלב"ע ו' אלול תקל"ט
הליקוטי מוהר"ן - רבינו נחמן ב"ר שמחה פגינא זצוק"ל, נלב"ע י"ח תשרי תקע"א
הפלא יועץ - רבינו אליעזר ב"ר יצחק פאפוי זצוק"ל, נלב"ע כ' תשרי תקפ"ח
האבי עזרי - רבינו אלעזר מנחם מן בר עזריאל שך זצוק"ל, נלב"ע ט"ז מרחשון תשס"ב
הזכר יעקב - רבינו יעקב ב"ר אברהם ורחל לוי זצוק"ל, נלב"ע י"א אלול תשל

לעילוי נשמת

מרן הראש"ל הגאון רבי **עובדיה יוסף ב"ר יעקב וגורגיה** זצ"ל | מרן הראש"ל הגאון רבי **מרדכי צמח בן מזל טוב** זצ"ל | מרן שה"ת הגאון רבי **שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי** זצ"ל | הגאון רבי **יעקב חי בן מרגלית** זצ"ל | הגה"צ רבי **יעקב שמשון ב"ר משה יהושע לנדמן** זצ"ל | ר' **יחיאל מיכל בן מרים** - נלב"ע ל במרחשון תשע"ד | הגה"צ רבי **נסים פרח ב"ר מימון וסוליקה** זצ"ל | הגאון רבי **אפרים ב"ר אברהם ברוך גרינבלט** זצ"ל - נלב"ע ב' שבט תשע"ד | **שלמה בן סלחה** ז"ל - נלב"ע י"ט אלול תשנ"ד | **חנינה בת חביבה** ע"ה - נלב"ע י"א אלול תשס"ז | **יוסף בן ורה** ז"ל - נלב"ע י"ז חשון תשמ"ז | **אמה בת שושנה** ע"ה - נלב"ע י"ט סיון תשנ"ב | **נוריה נורית בת עזיה** ע"ה - נלב"ע ט"ז חשון תשס"ח | **אברהם בן שרה** ז"ל - נלב"ע ז' אדר א' תשע"א | **נתנאל בן שמחה** ז"ל | **עזיה בת צחלה** ע"ה | **דוד יהודה בן מזל** ז"ל | **רחל בת מרים** ע"ה | **הדר בת רחל נעמי** ע"ה | **אברהם שלום בן ברוך בנדעט** ז"ל | **מאשה רבקה בת טובה** ע"ה

"ויאמר אני יוסף אֲזוֹיְכֶם אֲשֶׁר מִכְרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה" (בראשית מה, ד).

אפשר לפרש מה שאמר "אשר מִכְרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה", כדרך מה שאמר ריש לקיש במסכת שבת (פז ע"א) "אשר שברת" - יישר כחך ששברת, וכמו כן כאן אמר להם יוסף "אשר" מכרתם אותי מצרימה, יישר כחכם שמכרתם אותי - שבכך הגעתי עד הלום.
(זכר יעקב פר' ויגש)

"וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינַי אֲזוּי בְּנִימִין כִּי פִי הַבְּרָר אֲלִיכֶם" (בראשית מה, יב).

במדרש רבה (בראשית, פרשה צג אות ח) איתא, שהראה להם שהוא מהול. יעו"ש.
"עֵינֵיכֶם רְאוּת", בגימטריא, "הראיתי לכם המילה", (עה"כ, 807).
(עפ"ד בעל הטורים עה"ת)

"וּמִקְצֵה אֲזוּיו לְקוֹז זְמִישָׁה אֲנָשִׁים וַיִּצְגֹּם לְפָנָי פְּרֵעָה" (בראשית מז, ב).

במדרש רבה (בראשית, פרשה צה אות ד) איתא, "ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים, מפני מה אמר הכתוב 'ומקצה אחיו' - ללמדך שלא היו גבורים וכו', אמר אם מעמיד אני גבורים לפני פרעה, רואה אותן, ועושה אותן אנשי מלחמתו". ע"כ.

"חֲמִישָׁה אֲנָשִׁים", בגימטריא, עולה בדיוק, "החלשים שבאחיך", (764).
(עפ"ד הסטייפלר זצ"ל בסוף ספרו ברכת פרץ עה"ת)

שפע ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות

מאיר דהן | ברק בן צור | מיכאל איתן בן שושנה | אליהו גורגוב | דוד אטיאס | אלישע אטיאס | דוד אביטל | עדי אביטל | ירוחם בן מרים פרח | נדב תורגמן | שי תמם | אלחנן פנחסוב | יזהר שאול | שלמה שאול | יעקב אייזיקס | אלעד סופר | רונן חזי | דוד מגידש | יחזקאל נתנאל | דניאל נחמיאס | ניר בר | דני ודליה זית | ניתאי והילה קפלן | יונתן עמרן | יצחק גלצר | משפחת שושני | מזל נעמי בת נורית נורית - רפואה שלימה ובריאות איתנה | דוד בן מזל נעמי - רפואה שלימה ובריאות איתנה | יעקב אברהם בן מזל נעמי וחני חנינה בת דליה וכל יוצאי חלציהם - בריאות איתנה והצלחה בכל מעשי ידיהם ונחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם | מאיר יצחק שמעון בן מזל נעמי - ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו | לזכות חזרה בתשובה שלימה: לדן בן אמה, דליה בת חנינה, אדם יוסף בן דליה, מורן בת מזל וכל יוצאי"ח.

לתרומות והנצחות

ניתן ליצור קשר במייל:
melizei.yosher@gmail.com
או בטלפון: 052-7142437

© כל הזכויות שמורות. יו"ל ע"י מוסדות התורה "אביר יעקב" - בראשות מו"ר הרה"ג יעקב ראש שליט"א.

ניתן לקבל את הגליון במייל: melizei.yosher@gmail.com

ניתן להקדיש את הגליון: לע"ג, להצלחה, לפרנסה, לבריאות, לזיווג הגון, לזרע של קיימא, ולכל הישועות, והוא בדוק ומנוסה!

וכן אם יש יארצייט באותו שבוע - אפשר לשלוח את השמות בשבוע שלפניו, ונקדיש את הגליון לעילוי נשמתם.

לברורים: ניתן ליצור קשר במייל - melizei.yosher@gmail.com או בטלפון: 052-7142437 בין השעות 13:00 - 15:00 בלבד